

BESLUT

2018-09-17

Dnr: 17/03489

SAKEN

Kaliber, P1, 2017-10-16, 2017-10-23, 2017-10-30, 2017-11-06 och 2017-11-13, program om Försvarsmaktens avelsprogram; fråga om opartiskhet och saklighet samt respekt för privatlivet

BESLUT

Programmen frias. De strider inte mot kraven på opartiskhet och saklighet eller bestämmelsen om respekt för privatlivet.

PROGRAMMEN

I programmen granskades Försvarsmaktens (FM) avelsprogram för schäferhundar.

Del ett, 16 oktober 2017

Programmet påannonserades på följande sätt.

För mer än tio år sedan fick Försvarsmakten ett unikt uppdrag från regeringen. Att bygga upp det som skulle bli ett av världens största statliga avelsprogram, för schäferhundar. Hundar som ska rädda människor, nosa upp minor och vakta militära objekt. *Kaliber* har granskat den här statliga hundaveln och i en serie program kommer vi att få höra en berättelse om miljonaffärer, hundhandlare och bulvanupplägg. Första delen börjar strax här i P1.

Därefter samtalade de två reportrar som gjort programserien med en medarbetare från *Kaliber* om varför de valt att granska FM:s hundavel. En av reportrarna förklarade att FM fått i uppdrag av regeringen att avla fram tjänstehundar till både FM och Polisen. Därefter började programmet och bland annat sades följande.

(Reporter 1) – Ansvarig för att sälla ut de bästa tjänstehundarna är kapten [A]. [...] Själv har [A] lång erfarenhet både av att föda upp hundar och att tävla. Han är något av en internationell kändis inom hundvärlden. (A) – Jag vann VM 2007 för, för, för hundar, schäfer-VM, så att jag har själv varit med och är fortfarande med i den civila biten också så att jag får förhålla mig till båda sidorna.

Reportrarna förklarade därefter att FM använde sig av fodervärdar i sin uppfödning och några av dessa intervjuades, sedan sades bland annat följande.

(Reporter 2) – Det här är *Hundfabriken*, en serie där vi granskar den statliga tjänstehundsaveln. En storskalig produktion av schäfer, som drivs av svenska försvarsmakten och finansieras av våra gemensamma skattepengar. [...] Men bakom det här världsunika hundavelsprogrammet som svenska staten äger, döljer sig en märklig historia. I de kommande avsnitten kommer vi berätta om miljonaffärer, hundhandlare och ett schweiziskt bankkonto. Men innan vi kommer dit, måste vi backa bandet.

Reportern gav därefter en kort historisk genomgång av svensk statlig hunduppfödning och bland annat sades följande.

(Reporter 2) – [...] Därför beslutade regeringen 2003 att svenska staten återigen skulle börja med en egen storskalig tjänstehundsavel. Försvarsmaktens hundtjänstenhet fick tio extra miljoner för att komma igång. Statlig hundavel hade inte funnits på tio år. Så försvaret fick börja från början. Steg 1 – att köpa in riktigt bra avelsdjur. Hundar som skulle bli urmödrar till de nya svenska försvarshundarna. Och kapten [A] fick en nyckelroll i att leta upp hundarna som köptes in.

A sa sedan att FM till en början sållade marknaden på avelsdjur och att FM köpte hundar både från Sverige och från utlandet för att komma igång med verksamheten. En av reportrarna sa att FM köpte in hundar för mångmiljonombelopp och att målet var att de skulle föda fram hundratals nya valpar varje år men att aveln kom att väcka ont blod och ledde till anklagelser och anmälningar. Reportrarna berättade därefter att privata uppfödare känt sig utkonkurrerade av FM och att FM anmälts både till Konkurrensverket och Justitiekanslern för att ha dumpat priserna på tjänstehundsmarknaden. A sa att han förstod kritiken. Bland annat följande sades.

(Reporter 2) – Och en av dem som får klä skott för mycket av kritiken mot försvarsmaktens storskaliga hundavel är [A] själv. Kanske beror det på hans inflytelserika position på hundtjänstenheten, där han testar i stort sett alla hundar. Men kanske också på att han är en känd person inom hundsportvärlden. (A) – Jag har väl någon form utav officiell befattning i mitt yrke, där jag umgås och träffar mycket privata människor. Jag har en tävlingsofficiell ställning, där jag har nått, som enda svensk, den ädlaste valören. Jag är enda svensk som har dömt de här VM:ena som jag berättade för dig. Det är klart, att folk kan nog tycka att jag är bara helt enkelt för mycket. Och påverkar för mycket genom den där yrkesrollen och, i, i utövandet. Jag är, som enda svensk har jag skrivit regelboken, internationellt, tillsammans med fem tyskar och en holländare. Jag vet inte om det skulle kunna sammanfattas som någon form utav avundsjuka.

Reportrarna beskrev senare att FM år 2012 hamnat i konflikt med Svenska Kennelklubben (SKK). Konflikten handlade om att SKK anklagat FM för att fusk med mentaltesterna på sina hundar. En av reportrarna sa även följande.

(Reporter 2) - Försvarsmakten å sin sida, menade att det inte handlade om fusk, utan om enstaka slarvfel. Men konsekvenserna blev ändå långtgående. Förutom att hundratals försvarsmaktshundar inte fick registreras hos Sveriges största hundorganisation, var anklagelserna om fusk en bidragande orsak till att den som testar och utvärderar i stort sett alla hundar på Försvarsmakten, [A], år 2014 stängdes av som

internationell representant för Svenska Kennelklubben, som han tidigare företrätt ute i världen. Kennelklubben hade inte längre något förtroende för honom. [A] menade att det här var en del av en smutskastningskampanj mot honom personligen, och säger att de inte fuskade med några tester.

Samma reporter frågade sedan A om FM fuskat med mentaltesterna och bland annat följande sades.

(A) – Nej, alltså, det är, det är nog en orimlighet, med tanke på att du ser hur vi, hur vi protokollför vår verksamhet. Och hur, om vi skulle sitta här, en polisman och en militär, eller en ornitolog, och vi skulle ha publik och åskådare här och vi skulle föra in allting i datorerna, så, ja, jag vet inte riktigt vad fusket skulle föregås utav. Men jag, jag ska ärligt säga, jag har inte läst det själv, som du säger. Och... (Reporter 2) – Men du kände inte till det? (A) – Jo, jo. Jag har hört att det, att det har varit så. Absolut. Jag, jag känner till det. Jag, jag är medveten om att det har förts en dialog om att man har ansett att vi inte har fört in, fyllt i protokollen på rätt, på rätt sätt. Den frågan är mig veterligen utagerad och har fått sina förklaringar.

Avslutningsvis sa reportrarna att en hundentusiast och ”rotare” de pratat med misstänkte att det var något konstigt med hur det gått till när FM köpt in sina hundar. Denne undrade vart alla pengar tagit vägen och reportrarna sa att de börjat tittade närmare på just detta. Därefter sa vd:n på SKK och en reporter bland annat följande.

(vd SKK) – [...] jag ser, ja, det är helt oförklarligt. Helt oförklarligt! Vill jag påstå. Med tanke på att det är skattepengar, så blir jag ju lätt upprörd, faktiskt. Det är ju inga småpengar och det är ju inte några hundar heller. (Reporter 2) – Försvarsmakten menar, att de har hållit sig till regelboken, men vi gör en upptäckt, som skulle kunna innebära att en av Sveriges största myndigheter har brutit mot lagen. Om det hör du i nästa avsnitt.

Del två, 23 oktober 2017

Programmet påannonserades på följande sätt.

Hur mycket pengar kan staten lägga på en schäferhund? Vi ska nu fortsätta med *Kalibers* granskande serie om Försvarsmaktens unika hundavel. Fram till 2014 köpte försvaret schäfertikar för mångmiljonbelopp. Hundar som skulle para sig och föda fram bra tjänstehundar. Men gick de här affärerna verkligen rätt till?

Programmet inleddes med att reportrarna besökte en hunduppfödare. Det sades att han tidigare arbetat som polis, varit dressyransvarig för Polisens hundgrupp i länet och att han numera födde upp schäferhundar tillsammans med sin fru. Reportrarna sa även att hunduppfödaren bland annat sålde hundar till Polisen. Sedan sades följande.

(Reporter 1) – Men, vi är inte här för att prata gamla polisminnen, eller om deras hundar, utan om Försvarsmaktens storskaliga hundavelsprogram. En verksamhet som det stormat mycket kring. Privata uppfödare har känt sig utkonkurrerade och tycker att resultatet har varit för dåligt. Men [hunduppfödaren] håller inte med. Han tycker att kritiken har varit obefogad. (Hunduppfödare) – De har väl försökt göra så gott de har kunnat, med allting. Men i den här omfattningen som jag har förstått, att här är ett uppdrag. Här ska levereras. Sätt igång! Här har ni pengapåsen! Leverera! Då är det

bara att köra igång och då blir det ju naturligtvis mycket skit också av det. Att inte alla hundar blir bra. Det, det finns ingen chans. Skulle jag föda upp, eller någon annan privatuppfödare, plötsligen köpa in 50–60 tikar och sedan para, så hade vi nog fått samma resultat.

När reportrarna därefter visade paret vad FM betalat för de avelshundar som köpts in från Europa blev de förvånade och hunduppfödaren sa att säljaren gjort sig en förmögenhet på hundarna. Senare sa reportern att A hade många internationella kontakter och en nyckelroll i att leta upp bra och friska avelsdjur. Reportern frågade A hur man gjorde för att hitta bra hundar och bland annat följande sades.

(A) – Sajter, kontaktytor. Erkända, duktiga hunduppfödare runt omkring i landet. Vi har en dansk kille som sålt många hundar till oss och har gjort det bra. Vi har ett par stycken i Tyskland och en i Holland som har gjort det bra. Allt som har getts oss har inte varit kanonbra, men det, vi har stått helt beroende utav de här fem, tiotalet säljare, kan jag väl säga, då. (Reporter 1) – Vid sidan av sitt jobb på Försvarmaktens hundtjänstenhet är [A] en internationellt känd domare inom hundsport. Och själv också tidigare dressyrvärldsmästare. Veterinären [personnamn], som jobbade på hundtjänstenheten i nästan tio år, berättar att hennes tidigare kollega [A]:s unika kompetens och kontaktnät varit helt avgörande för att bygga upp hundavelsprogrammet. (Veterinär) – Han har ju tävlat på hög nivå inom schäfervärlden. Och det här innebär att han under årens lopp har skaffat sig ofantligt mycket kontakter. Han har, från att ha tävlat mycket också, börjat åka omkring och döma. Han har kurser utomlands. Han pratar vilket jävla språk som helst. Hej och hå och stå på tå! Han är i USA. Han är i Italien. Och en med den kontaktnätet, känner alla som håller på, på hög nivå, alla som håller på med avel för att producera både tjänstehundar och tävlingshundar. Han har ju kontakter. Han kan ju ringa upp kuckelimuck och säga "Du, hej och hå! Jag är ute efter en sådan!" (Reporter 1) – Men utan, om jag förstår dig rätt, utan honom hade det liksom inte varit möjligt att ha de här kontakterna och fått göra de här, liksom, bygga upp den här och göra de här inköpen och fixa det här? (Veterinär) – Nej. Naturligtvis inte. Finns ingen annan som hade kunnat ha gjort det.

Reportrarna sa sedan att den följande delen av programserien skulle viga till FM:s inköp av hundar från starten av hundavelsprogrammet år 2004 till år 2014. Reportrarna hade begärt ut material från FM gällande hundarna men endast fått tag i fakturor för 59 av de 90 hundar som köpts in under perioden, vissa fakturor hade gallrats bort. A sa att inköpsbeloppen för hundarna, utifrån ett vanligt hundägarperspektiv, kunde förefalla ganska högt. En av reportrarna sa att FM i snitt betalat ungefär 210 000 kronor per hund och att majoriteten av hundarna kostade mellan 200 000 och 250 000 kronor. Sedan sades bland annat följande.

(A) – Men, om man känner till litegrann om hur situationen ser ut med, om någon vill köpa din bästa avelstik, som du har i din kennel, och den avlar bra, vad skulle den tiken kosta? Så, och när den tiken då kanske genererar en sju–åtta valpar per kull, och de i sin tur kostar då mellan 10 och 15 000. Och så kan du generera får, det, gånger fyra. Så, vad finns det för anledning för dig att sälja den tiken till mig, eller till Försvarmakten, för mindre än vad hon kan generera, som valpar? (Reporter 1) – Från din horisont, vad, vad motiverar den, den prisklassen, så att säga? [B], som under den här tiden var avelsansvarig på Försvarmakten. (B) – Ja, alltså. Det, det är ju en sak om, om, om man ska köpa in enstaka hundar. Då, då är det ju helt klart att du kan köpa bra avelstikar för en tredjedel av den summan. Det, det är om, om man letar. Men vi var tvungna att rekrytera en 15–20 tikar varje år och hitta de, de hundar som vi var ute

efter. Så genom att erbjuda ett pris som, som uppfattas som attraktivt, så, så fick vi tillgång till de hundar som, som vi ville ha.

Reportrarna intervjuade sedan en anställd på ett bolag som försäkrar djur- och grödor och som uppgavs vara en expert på att värdera hundar i försäkringssyfte. Bland annat följande sades.

(Reporter 1) – Något som är avgörande för hundars värde är deras meriter och titlar, officiella utbildningar och tävlingsresultat. För tjänstehundar handlar det oftast om spår-, lydnad- och skyddstävlingar. Och de mest välutbildade hundarna för blinda kan alltså hamna i prisklassen över 200 000 kronor, enligt [värderingsexpert]. Men, det är inga sådana hundar Försvarsmakten köpt in. I stället handlar det, för det mesta, om unga djur där vi inte kan hitta några registrerade meriter alls.

En av reportrarna frågade sedan om bolaget försäkrat några hundar utan titlar eller meriter till belopp över 150 000 kronor, vilket bolaget enligt experten inte gjort. Reportern frågade sig vad som skulle varit ett rimligt pris för hundarna FM köpt. Bland annat följande sades därefter.

(Reporter 1) – Så här säger [värderingsexpert] om vad en helt vanlig frisk schäferhund kostar. (Värderingsexpert) – Allt mellan 10 och 22 000 ungefär. (Reporter 1) – Och en välutbildad tjänstehund, som en polishund eller försvarshund kostar? (Värderingsexpert) – Mellan 40 och 80 000. (Reporter 1) – Enligt värderingsexperten på [försäkringsbolag] pratar vi alltså om helt andra belopp än vad svenska försvarsmakten köpt in sina hundar för. Men kanske var det ändå något som var speciellt med hundarna man köpte in?

Därefter hördes ihopklippta delar från ett känt morgonprogram i tv. Bland annat hördes en man presentera sig själv som hundexpert. En av reportrarna sa att hundexperten jobbat som lärare och instruktör på Polishögskolan och Rikskriminalpolisens hundverksamheter och att han utbildat tjänstehundar samt tävlat på hög nivå. Bland annat följande sades.

(Hundexpert) – Ja, det som slår mig direkt, det är ju summan, alltså. Det kan jag ju säga, att det är, de här pengarna är, det är inte normalt, faktiskt. Och dessutom så, i de här papperna, och det är ju då, om jag förstår rätt, kennelklubbens, danska kennelklubbens papper, va? Och stämmer då det här, att hunden är omeriterad, då finns det ju inget, det finns ju ingenting som talar för att, vad det här är för någonting. Det här är ju en vanlig hund. Ja, jag vet inte vad jag ska säga, faktiskt. Jag har aldrig, jag har aldrig sett något liknande. Alltså, det här, det är helt orimligt. Det finns tusentals och åter tusentals hundar med samma, i princip samma, familjebild, som är omeriterade. Ja, skulle jag bli erbjuden att köpa den här hunden, det vill säga att jag, att jag verkligen älskar hunden och jag verkligen kan, kan, vad ska jag säga? Se att den kan tillföra vår avel någonting här hemma, så är det ju, ja, du får ju, det är ju nästan så att vi får ta bort en nolla på det där priset. (Reporter 1) – En hund som Försvarsmakten köpt in för motsvarande 230 000 kronor tycker [hundexpert] alltså är värd bara en tiondel så mycket. Drygt 20 000 kronor.

Reportrarna sa att de flesta hundar de granskat varken gett några valpar eller hade några meriter när FM köpte dem men att några av hundarna ändå var meriterade. Hundexperten ansåg att de priser FM köpt hundarna för var oförklarliga och värderade de meriterade hundarna betydligt lägre än vad FM

betalat för dem. Han sa att han, med tanke på att det rörde sig om skattepengar, upprördes av priserna. Sedan sades följande.

(Reporter 1) – Två experter menar att priserna som Försvarsmakten betalat är långt över det normala. Försvarsmakten menar att det är marknaden som har styrt. De har betalat vad det kostar. Kapten [A]. (A) – Du kan säkert få billigare hundar också, men jag inbillar mig, jag har varit med i branschen i ganska många år, och, man får väl vad man betalar för. Så finns det säkert exempel på att man har köpt väldigt fina tikar för mindre belopp också. Men 250 000, om du gör samma intervju nere på kontinenten, så är jag inte säker på att de skulle ha samma uppfattning som här hemma i Sverige, faktiskt. Det tror jag inte. [...] (Reporter 1) – Men, men, så när vi får höra att, att prisbilden ute i Europa är annorlunda från i Sverige, att, att priser på så där 150 – 200 000 svenska kronor motsvarande, det är normalt ute på kontinenten? (Hundexpert) – Ja. (Reporter 1) – Vad, vad säger du då? (Hundexpert) – Ja, jag hävdar att det är en lögn. Så är det inte alls. Så enkelt är det. Jag tror till och med, jag tror att, jag vågar påstå att det är precis tvärtom.

Reportrarna kontaktade därefter ett 30-tal uppfödare i Sverige, Danmark och Tyskland. Dessa sa att de inte kände igen de priser FM betalat för sina unga hundar. Även följande sades.

(B) – Ja, nej, men visst. Det är ju marknaden som, [...] vi kan ha betalat en tredjedel av den summan. Men då hade vi inte kunnat bygga upp tikstammen så snabbt som vi gjorde. [...] den kostnaden för, för avelstikarna, det har varit motiverat, för att det har gjort det möjligt för oss att relativt snabbt bygga upp den, den tikstam som, som vi behövde. (Reporter 1) – Så, så ni hade inte kunnat köpa hundar från bra linjer för, för lägre summor? Alltså femton tikar om året? (B) – Enstaka hade vi kunnat göra det, men, men inte det, det antal. Det hade, det hade inte fungerat. (Reporter 1) – Femton tikar om året, som ni behövde, hade ni inte kunnat köpa till lägre summor då? (B) – Ja, inte de hundar som vi ville ha. Inte från de linjerna.

Reportrarna sa därefter att FM, mellan åren 2007 och 2014, lagt mer än 12 miljoner skattekronor på inköpen av hundar men att flera fakturor från åren innan saknades och att det därför i själva verket rörde sig om ännu större summor. En av reportrarna sa sedan att hundar köpts in från både Sverige och kontinenten och den tidigare avelsansvarige, B, sa bland annat följande.

Ursprunget från hundarna det kommer i stort [...] det är nästan lika många leverantörer som det är hundar. [...] Och det är ju det som gör att, att prat om offentlig upphandling det är liksom, det finns inte på kartan, för det finns ju liksom inte, så att. Ja det är situationen.

Reportrarna tog sedan upp att FM inte genomfört någon offentlig upphandling av hundarna trots att en myndighet i regel måste göra det vid så stora inköp. Därefter presenterades en docent i offentlig rätt och reportrarna visade henne de papper de fått från FM. Bland annat sades följande.

(Docent) – Så, enligt min uppfattning av det du har berättat och det jag har tittat på, så skulle det här i så fall utgöra olagliga direktupphandlingar. (Reporter 1) – Så att agera så som Försvarsmakten har gjort i de här fallen, det får man inte göra? (Docent) – Enligt min bedömning, så är det här en upphandling som borde ha konkurrensutsatts. (Reporter 1) – Och därmed är den, enligt din bedömning, olaglig?

(Docent) – Enligt min bedömning är den olaglig, ja. [...] Det är viktigt, därför att syftet med upphandlingslagstiftningen till syvende och sist är att motverka korruption. [...] Nackdelen med korruption, det är ju att vi, för våra skattemedel, får ju inte det som är bäst och billigast längre. Jag kan inte se att nått av det de skriver här gör, skulle göra att det inte är möjligt att följa upphandlingslagstiftningen.

Reportrarna återberättade därefter att chefen för FHTE, C, sagt att FM:s jurister gett dem grönt ljus för att göra hundinköpen direkt från varje enskild hundhandlare, utan att annonsera ut en offentlig upphandling, och att detta var en förutsättning för att bygga upp verksamheten. Docenten hade däremot sagt att sådana direktupphandlingar stred mot både svensk lag och EU-rätt. De sa även att den dåvarande upphandlingsenheten, FM logistik, var den enhet som skötte inköpen rent administrativt. Programmet avslutades sedan med att bland annat följande sades.

(Reporter 1) – Hundar köptes in från flera länder i Europa. För miljontals kronor. Hundar som i de flesta fall saknade värdefulla meriter. De köptes in till priser som ingen av de experter och uppfödare vi pratat med känner igen. Och Försvarmakten kan ha brutit mot lagen, när de lät bli att annonsera ut en offentlig upphandling. Så vad var det egentligen för hundar som svenska försvarmakten köpte in för de här summorna? Försvarmakten menar, att de köpt in sunda och bra avelstikar från särskilda blodslinjer. Hundar som var friskare än genomsnittet. Och att priserna var motiverade. [...] Men vi får höra att det var något som inte stod rätt till med de inköpta hundarna, från en person som sett många av dem – på nära håll. (Man) – Det var rädsior. Och det var klådor som störde mig väldigt mycket. (Reporter 1) – Var det här tikar som du själv skulle avlat på? (Man) – Aldrig. (Reporter 1) – Varför inte? (Man) – Nej, de, de håller inte måttet. (Reporter 1) – Mer om det i nästa avsnitt.

Del 3, 30 oktober 2017

I programmet intervjuade reportrarna två poliser när de testade sina hundar. Bland annat följande sades.

(Reporter 1) – Men Polisen har svårt att hitta hundar, trots att Försvarmakten bedriver ett av världens största statliga avelsprogram på schäfrar och har som mål att stå för hälften av de nya hundar som Polisen behöver varje år. (Polis) – Målet, slutmålet är ju det. Men de kommer inte att nå upp till det på många år. Och naturligtvis påverkar ju det, när man ska ut och göra stora räddningsinsatser. Man har, det tar längre tid att få in hundar till insatser, och så vidare. Det är allvarligt. Det är allvarligt. För att, för att de gör ett fantastiskt arbete. Och pratar vi "rädda liv", så är de outstanding. Det är de.

Senare i programmet presenterades D. Reportrarna sa att han hade jobbat med hundar i över 30 år, att han driver en hundskola med sin fru och att han tidigare jobbat för FM då han fått betalt för att ha hundar som FM köpt uppstallade på sin gård. D sa att han haft cirka 20–25 hundar från framförallt Tyskland hos sig och att han blivit väldigt bekymrad över vad han sett. Därefter beskrev B varför FM köpt in hundar från utlandet. Bland annat följande sades.

(B) – Så att vi köpte in ett, ett dussintal tikar från svenska uppfödare. Men i och med att vi hade gjort det, så var i stort sett de, de kända brukslinjerna företrädna. Så skulle vi köpa fler tikar från Sverige, så skulle det bli dem med halvsyskon och kusiner och annat – till dem som vi redan hade köpt in, va. Och då blev vi tvungna att, att vända

och gå utanför landets gränser. (A) – Efter att den svenska och den nordiska marknaden var scannad på de blodslinjer som var lämpliga, så var det dags att titta på – vad finns det mer i världen, som har, har bra hundar, helt enkelt, med friska sunda linjer? Så gott vi nu kan få tag i?

Senare berättade reportrarna att A var testansvarig på FHTE och tidigare världsmästare i dressyr. De sa även att det i mångt och mycket var hans internationella kontakter FM använt sig av när de köpt in hundar. Därefter sa A följande.

Sedan har jag ju, så klart, i mitt privata liv, efter att ha tävlat mycket och har mycket kontakter utomlands, och jag har använt dem också, för att höra mig för. Och jag har själv tävlat VM och jag har vunnit VM, och därmed så ser man ungefär vilken, vilken klass utav folk som man, som vi vill jobba med.

B sa att det blev en dipp i hundarnas mentalitet och hälsa när FM köpte hundar utomlands. Han beskrev att linjerna från Europa hade mycket arbetslust men inte den mentala stabiliteten som eftersträvades för en tjänstehund. Reportrarna beskrev sedan hur D varit uttalat kritisk mot FM:s hundavel sedan han slutat jobba med dem och att han var en de som anklagat FM för att fuska med mentaltesterna på sina hundar. De sa även att D:s hundgård var den första anhalten för flera av de hundar som köptes in från Europa och D beskrev hur hundarna kommit till hans gård och stallats upp där. Han sa även att många av tikarna var dåliga mentalt, att nästan alla hade olika rädslor och flera olika hälsoproblem. Senare i programmet sades följande.

(Reporter 1) – Det är lätt att hitta flera exempel på sjuka hundar och hundar som inte fungerat i avel. Men, hur ser egentligen helheten ut? Försvarmaktens hundtjänstenhet har särskilda register över sina hundar, där de själva fyller i information om hundarnas hälsa, sjukdomar, parningar, testresultat, med mera. Runt 90 hundar köptes in för att användas i avel. Av de 59 som vi har prisuppgifter på, var snittpriset över 200 000 kronor per hund. Förhoppningen var att de här tikarna skulle föda fram bra valpar, som i sin tur kunde paras och föra sina gener vidare. (Reporter 2) – Men när vi tittar i Försvarmaktens register, ser vi att majoriteten av de hundar man köpt in från kontinenten inte höll måttet i avelsprogrammet. Deras valpar parades aldrig vidare. Det kan finnas flera anledningar till det. Rädslor, klådor, aggressivitet eller ledproblem, till exempel. Men majoriteten av de särskilda blodslinjer som Försvarmakten säger att de letat upp på kontinenten, slogs alltså ut redan efter en generation. Vi kan också se att flera hundar [...] inte har fått några valpar alls.

Därefter hördes den så kallade hundexperten säga att det var ett lotteri att köpa en oprövad avelshund som inte bevisat sitt värde i aveln, att det var därför värdet på dessa hundar inte var högt och att detta innebar att de priser FM betalat för hundarna var än mer orimliga. Sedan sades bland annat följande.

(Reporter 2) – Vi hör kapten [A] igen, som haft en nyckelroll när det gäller att skaffa fram hundarna som försvaret köpte in för att avla på. Och som är testansvarig för alla hundar som hundtjänstenheten föder fram. (A) – Man kan ju som amatör tycka att det är fruktansvärt, att vi slänger bort hälften utav materialet. Men samtidigt så är det också ett bevis på att vi är ganska kräsna i det vi ska gå vidare med. Och samtidigt är det faktiskt som så, att i dag har vi inga luckor i våra krigsförband. Våra tikar som vi har, valde att gå vidare med, som vi inte kasserade, de har producerat så pass mycket

hundar, så att vi i dag har fullt i våra hundgårdar. Soldaterna har en hund i sina händer. Det är till och med så att vi har råd att fylla upp det uppdrag vi har, att kunna samverka med de andra statliga myndigheterna i Sverige. Polisen får hundar av oss.

En av reportrarna sa sedan att Polisen behöver fylla på med mellan 75 och 90 hundar varje år och att FM har som mål att förse dem med hälften av de tjänstehundar de behöver. Under år 2016 hade dock bara 17 hundar det som krävdes för att bli polishundar. Den polis som är ansvarig för att skaffa fram hundar på nationella polishundtjänsten sa att han inte var nöjd med resultatet av FM:s hundavel. Han sa att på det stora hela fick Polisen inte tillräckligt med hundar och han ansåg att detta var ett stort problem. Sedan sades bland annat följande.

(Reporter 1) – Försvarsmakten säger till oss att de inte känner igen bilden av att Polisen inte får tillräckligt med hundar. De tycker att samarbetet med Polisen fungerar bra. Men, målet är att Försvarsmakten i år, 2017, ska lyckas leverera hälften av Polisens hundar. Och det kommer de inte klara av. Enligt [B], som tidigare var avelsansvarig på Försvarsmakten, beror det här mer än något annat på att Försvarsmakten saknar de ekonomiska resurserna för att föda upp och ta hand om fler valpar. Inte på att aveln lyckats dåligt. Så, ligger det något i det som vi hörde hunduppfödaren [D] säga tidigare i programmet? Att Försvarsmakten byggt sitt avelsprogram på hundar som inte håller måttet.

Därefter sa B bland annat att det inte finns någon som kan titta på en ett och ett halvt år gammal hund och förutsäga vad den kommer att ärva för egenskaper. Även följande sades.

(Reporter 1) – Men, men sett till kronor och ören, så är det ju ganska mycket pengar då, som egentligen bara man la på hundar, som sedan visade sig vara värdelösa ur avelssynpunkt, då. (B) – Ja, ja visst. Men alltså det, den, det hade aldrig gått att förutse. (A) – Ponerar att vi hade använt de tikarna vidare då, och de hade lämnat ännu fler fel. Då hade de måst, kosta ännu mer pengar i, för skattebetalarna, i veterinärkostnader och så.

En av reportrarna frågade sig sedan hur resultatet av FM:s hundavel sett ut i relation till regeringsuppdraget, att avla fram tjänstehundar. Bland annat följande sades.

(B) – Om vi till exempel tittar på den här figuren, den beskriver då andel hundar som har gått i tjänst. Och då låg, de första åren så låg det alltså på ner emot 20 procent av produktionen. Och nu för två, det här är inte, det saknas väldigt många hundar, men här hamnar vi över, över 5, närmare 50 procent. Så det innebär ju en, en, en otroligt stor förbättring. (Reporter 1) – Men det stämmer inte. Vi räknar på alla valpar som fötts mellan 2005 och 2014. De som är födda senare än så, har inte med säkerhet hunnit tränas klart och gå ut i tjänst ännu. Det handlar om nästan 1700 schäfrar. Enligt de register vi har fått från försvarsmakten är det då bara runt en femtedel av alla hundarna som blivit tjänstehundar inom försvaret, Polisen eller på andra ställen, som privata väktarbolag. Och vi kan inte heller se den förbättring över tid, som [B] pratar om. (Reporter 2) – Och när vi fortsätter gå igenom resultaten, upptäcker vi att det saknas information om nästan 300 hundar. Det står inte vad som blivit av dem.

Reportrarna sa därefter att FM inte vet om de hundar som saknades blivit tjänstehundar eller inte. B sa att han inte kunde svara på exakt hur många tjänstehundar som producerats då det fanns en informationsbrist i FM:s system och det varit svårt att följa alla hundar.

Del 4, 6 november 2017

I påannonseringen av programmet sades bland annat följande.

Försvarmakten köpte hundar för över 200 000 kronor styck till sitt avelsprogram. Marknadsmässigt pris, säger Försvarmakten, onormalt högt, säger experter. Men vad kostade hundarna i tidigare led, innan de kom till Sverige?

I programmet sades bland annat följande.

(Reporter 1) – En av världens största statliga uppfödare av schäferhundar, svenska försvarmakten, har köpt in tikar för mångmiljonbelopp till sitt avelsprogram. (A) – Eftersom att jag har tävlat mycket och har mycket kontakter utomlands och jag har använt dem också för att höra mig för. [...] (Reporter 1) – Och vi undrar fortfarande, varför har försvaret egentligen köpt in så här dyra hundar? I jakten på tikarna som skulle ligga till grund för det världsunika, svenska hundavelsprogrammet så var det i mångt och mycket kapten [A]:s kontakter som Försvarmakten använde sig av. Han är tidigare dressyrvärldsmästare och testansvarig på Försvarmaktens hundtjänstenhet. (Reporter 2) – De här kontakterna som hjälpte er att scanna marknaden, som, som ni uttryckte det, hur kom ni fram till vilka som skulle få vara de personerna? (A) – Ja, vi kom inte fram till vilka utan de, det är så här, man jobbar med många i början, nu vet jag inte hur många leverantörer, det vet, du, kanske ni, bättre än jag egentligen, hur många vi har köpt hundar av i detalj, men efter ett tag så kristalliseras ut de som vi tycker det fungerar bra med, som, där, där kommer friska hundar från, de levererar hundar på rätt tid, det är inga issues med de individerna. Så det är inte så att vi har pin-pointat att vi ska, den ska vi köpa alla hundar av eller så vidare utan det, det börjar i småskaligt och så ser man att "här levererar bra, här får vi ut djur som vi, som vi har nytta utav " och det är mest så det är, det har inte varit någon speciell anledning.

Reportrarna sa sedan att FM köpt hundar från enstaka uppfödare i Sverige och i Belgien men att de flesta hundarna ursprungligen kom från Tyskland men köptes från danska säljare i Danmark. Reportrarna sa även att en särskild dansk uppfödare, den så kallade danske mellanhanden, ensam sålt 20 hundar, en tredjedel av de hundar reportrarna hittat fakturor för, och att dessa hundar tillsammans kostat närmare 3,8 miljoner kronor. Reportrarna konstaterade att nästan alla de danska säljarna hade någon koppling till mellanhanden samt att om man räknade de hundar han själv sålt och de försäljningar där han stått som referens eller någon av hans släktingar sålt hunden kunde två tredjedelar av de hundar de granskat kopplas till honom. Bland annat följande sades.

(Reporter 1) – Kapten [A] som hade en nyckelroll i att hitta hundar till avelsprogrammet säger att han varit helt ovetande om att den danske mellanhanden sålt hundar via släktingar. (A) – Jag kan inte hans familjeförhållanden tyvärr så det har jag ingen aning om, alltså att, att han ska ha använt någon familjemedlemmar att sälja hundar till oss, det är ingenting som jag känner till. Ett antal hundar presenteras, jag kan också säga så här att jag vet ju inte ägarförhållandet utan det sköts ju av avelsstationen när det gäller ägaröverföringarna. Så vem som har ägt hundarna i bokstavligt talat, om, om det

är någon svärmor eller, va sa du, en mamma? Som har ägt en hund, den personen som jag tittar på hunden, som håller i kopplet tar jag ingen legitimation utav.

Reportrarna gav flera exempel på hundar som mellanhanden köpt av tyska uppfödare och sedan, allt från några dagar upp till ett och ett halvt år senare, sålt vidare till FM för upp emot 20 gånger det tidigare priset. Reportrarna sa bland annat följande.

(Reporter 1) – Hur kan priset ha gått upp 20 gånger på bara några dar? Antingen gjorde svenska försvaret en riktigt, riktigt dålig affär, där man dessutom kan ha brutit mot upphandlingslagarna i både Sverige och EU eller är det som [tysk uppfödare] säger, bedrägeri med i spelet? [...] (Reporter 2) – Vi frågar kapten [A] som är testansvarig på hundenheten. [...] Den danske mellanhanden är en av hans kontakter och en person han själv känner från sin privata karriär inom hundsporten.

Därefter sa A att han ville se underlag från de tyska uppfödarna på de hundar som sålts och att FM inte kunde kommentera uppgifterna. A sa dessutom att han ville få en förklaring till den stora prisskillnaden på hundarna men att det inte var intressant för FM att kommentera vad hundarna kostat i tidigare led, det som var intressant var vad skattebetalarna fått ur den satsningen FM gjort utifrån den budget de haft. Den tidigare avelsansvarige, B, sa att köpen fick granskas men att FM jobbat utefter de förutsättningar de haft och att han känt sig trygg som chef. En av reportrarna sa därefter följande.

(Reporter 1) – Men i den här serien har vi kunnat visa att fler än hälften av de inköpta tikarnas blodslinjer slogs ut redan efter en generation eftersom de inte höll måttet och att man på 10 år inte lyckats få fler än en femtedel av alla hundar man avlat fram att faktiskt bli tjänstehundar i slutändan, en siffra som i sig är osäker för att Försvarmakten inte har följt upp vad som hänt med alla hundar.

Reportrarna sa sedan att de inte hade några papper som visade vad hundarna kostat i tidigare led, innan FM köpt dem, men att de hittat en uppfödare som sålt en hund för cirka 19 000 kr till den danske mellanhanden för att därefter, en månad senare, säljas till FM för 250 000 kr. Reportrarna pratade med den tidigare ägaren som ansåg att tiken hade blivit övervärderad av FM både när det gällde avkomma och blodslinje. Sedan sades bland annat följande.

(Reporter 1) – Men, nu vill Försvarmakten inte prata med oss längre. När vi vill visa de dokument som styrker att hunden bara en månad tidigare sålts för en bråkdel av vad Försvarmakten betalat vill de inte längre träffa oss för en intervju, varken [A] eller enhetens chef [C]. Istället ger de oss skriftliga svar där de åter igen uppger att de följt, citat, "marknadsekonomiska principer".

Därefter pratade reportrarna med ytterligare en uppfödare vars hund, efter att ha sålts till den danske uppfödaren för 1 000 euro, sålts vidare till FM för 250 000 kronor cirka en månad senare. Programmet avslutades sedan med att A sa följande.

Bara för att jag hittar en hund där ute som skulle vara en kompis till mig som äger [...] så ska den hunden genom ett antal filter så att, lite oförtjänt men okej, [...] jag köper

dina frågeställningar angående det, absolut.

Del 5, 13 november 2017

Programmet handlade om jäv och inledningsvis sades bland annat följande.

(Reporter 2) – Vi har i en serie avsnitt granskat Försvarmaktens storskaliga hundavelsprogram och vi har flera frågor vi vill ställa, men sedan en tid tillbaka får vi inga nya intervjuer med Försvarmakten. [...] I ett mejl till oss skriver den ansvarige chefen för hundtjänstenheten, [C], att inga fler frågor kommer att besvaras direkt av hundtjänstenhetens personal, så det ni hör Försvarmakten säga i det här avsnittet är från de två tidigare intervjuer vi har gjort med hundtjänstenhetens representanter.

Sedan hördes A förklara att han själv, genom de tävlingar han varit på, sett ungefär vilken klass av folk FM ville jobba med samt att han hade mycket kontakter utomlands som han hade hört sig för med gällande hundar. En av reportrarna sa därefter följande.

(Reporter 2) – Försvarmaktens enskilt största leverantör av hundar är en person i [A]:s nätverk, en dansk uppfödare och hundhandlare som har sålt hundar för flera miljoner till svenska försvarmakten och han ska ha gjort goda affärer genom att köpa hundar billigt, framförallt från Tyskland, för mellan 10 000 kronor och 20 000 kronor, och sedan sålt dem för över 200 000 kronor till svenska försvaret.

Samma reporter sa även att en del av hundarna skulle ha sålts genom upplägg där den danske mellanhandens släktingar stått som säljare trots att det i själva verket var den danske mellanhanden själv som stod bakom affären. Sedan sades följande.

(Reporter 2) – Men Försvarmakten säger sig inte ha känt till det här. [A], som hade en nyckelroll i att leta reda på lämpliga hundar. (A) – Jag har, känner inte till att det skulle vara några släktingar eller vänner till någon som har sålt dem utan, vi köper en bra hund utav någon och hoppas att det ska bli bra.

Reportrarna försökte därefter ta reda på vem på FM som kommit överens med säljarna och bestämt att priserna var rimliga och sa att det var svårt att få klarhet i detta. Bland annat följande sades.

(Reporter 1) – Men klart är att man handlade av den testansvarige [A]:s kontakter. Han är personligen bekant med flera av säljarna från sin privata karriär inom hundsporten, och just därför menar han, hade han inte något med de ekonomiska uppgörelserna att göra. (A) – Och det är ingenting som jag idag tycker är konstigt, snarare tvärtom. Jag, jag är tacksam över att, att Försvarmakten har velat använda den kompetensen, men bara för att jag hittar en hund där ute som skulle vara en kompis till mig som äger vilja sälja den så ska den hunden genom ett antal filter, så att det spelar ingen roll vad jag gör med den hunden, den ska godkännas, höfter, armbågar, familjebilden, den ska fungera också så att, lite, lite oförtjänt men okej, ja, ja, jag köper dina frågeställningar angående det, absolut.

Därefter frågade reportern A hur de personliga kontakterna som FM byggt hela avelsprogrammet på såg ut. Reportrarna beskrev även hur mellanhanden, under tiden som FM köpte hundar av honom, uteslöts ur det tyska schäfer-

hundsförbundet, efter att det i samband med schäferhunds VM år 2009 uppdagats att han sålt en hund med förfalskade papper men att FM fortsatte köpa hundar av honom. FM skrev i ett mejl att de inte känt till att mellanhanden blivit avstängd och att han varit en bra leverantör av hundar. Reportern sa även att FM så sent som år 2014 köpt en tik av mellanhanden för omkring 240 000 kronor. Tiken behövde avlivas kort efter köpet på grund av klåda. Sedan sades följande.

(Reporter 2) – De har haft privata affärer ihop, till exempel ägt hundar från varandras kennlar och använt varandras hundar i avel. En av Försvarsmaktens mest filtigt använda avelshannar är resultatet av en sådan privat parning, mellan [A]:s och den danske säljarens egna hundar. Vi hittar fler personer som Försvarsmakten köpt hundar av som är bekanta med [A]. Två stycken som han ska ha tränat tillsammans med, en av dem länkar han till på sin hemsida under rubriken "hundtränare och andra vänner". (A) – Mina vänskapliga relationer både med de som är utomlands och i Sverige, de har vi diskuterat och det är därför jag inte har hanterat de ekonomiska aspekterna utav det här. (Reporter 2) – Varför är det bekanta till dig i första hand som, som får sälja hundar till de här priserna som ändå beskrivs som, som kraftiga överpriser av, av alla vi pratar med i princip?

Reportern sa därefter att A, trots att det var han som testat hundarna innan de köptes och att de kom från hans egna kontakter, inte ansåg att han stod så nära säljaren att det skulle riskera att påverka hans bedömning av hundarna. A sa även följande.

Det är också en uppgift som hela organisationen känner väl till, vem vi har handlat hundar utav och att jag inte är ovän med dem utan jag känner dem väldigt väl och jag vill [...] beakta att jag har dömt sju stycken VM, jag har tävlat VM sju, åtta gånger själv så att jag har goda kontakter och känner mycket folk. Sen är inte så att jag känner dem så att vi åker på semester tillsammans eller vi åker och, och bjuder hem varandra på kaffe, däremot så att umgås i hundsammanhang och se dem och träffa dem så är det ju inte bara de utländska utan det är väldigt många andra.

En lektor som presenterades som en av Sveriges ledande experter på offentlig förvaltning sa att han ansåg att det inte var relevant om A fattat det formella beslutet om upphandling eller inte, hans involvering i ärendet innebar att han hade påverkat det. Lektorn ansåg att det förelåg en uppenbar jävssituation. Därefter sades följande.

(Reporter 2) – Försvarsmaktens hundtjänstenhet skriver i ett mejl att de har fullt förtroende för att [A] kunnat skilja på sin hobby och sitt yrke och att "då hundbranschen trots allt är begränsad är det fullt rimligt att det skapas vänskapsband mellan de som har ett stort intresse för dessa frågor."

Senare i programmet frågade reportrarna D om han fått frågan att agera mellanhand till FM vid inköp av hundar. D svarade att han fått en sådan förfrågan men tackat nej. Han visste inte varför man skulle gjort så, vem som skulle tjänat på det eller varför, mer än för FM:s bekvämlighets skull, man skulle gjort på det viset. D sa att FM kanske haft ett sådant upplägg med den danske mellanhanden. Senare sa en av reportrarna följande.

(Reporter 2) – Försvarsmaktens hundtjänstenhet vill fortfarande inte prata med oss, vi har fått en del skriftliga svar men inga svar på vem det var som förhandlade fram priserna på de dyra hundarna. Även om Försvarsmakten säger att priserna var marknadsmässiga så undrar vi var den här marknaden som försvaret handlat på egentligen finns, och eftersom de köpt de här dyra hundarna av säljare som deras egen testansvarige är personligen bekant med, säljare som verkar ha tjänat enorma summor genom att köpa billigt och sälja dyrt till försvaret så undrar vi fortfarande, hur kunde det bli så här?

Reportern sa sedan att de sökt FM centralt upprepade gånger under granskningen och att FM, efter att den sista delen i serien spelats in, bestämt sig för att kommentera den. FM:s högkvarters pressekreterare intervjuades därefter och bland annat följande sades.

(Reporter 1) – Nu har ni lyssnat på hela serien "Hundfabriken", vad är eran reaktion?
 (Pressekreterare) – Ja, men man kan väl säga så här att överlag så är vi nöjd med vår avelsverksamhet, den har genererat många bra hundar som, som löst viktiga uppgifter både i Sverige och utomlands men, men sen är det klart att det har kommit fram nu, en mängd olika uppgifter och påståenden i det här programmet, i den här programserien som gör att vi, som vi behöver titta vidare på. [...] Försvarsmakten ska ju alltid göra rätt och använda våra ekonomiska medel på ett [...] så ansvarsfullt sätt som möjligt då, men, nu måste vi ju se på då, till exempel prisbilden, gå tillbaks och titta på, va, hur kommer det sig att vi fattade de här besluten och vem gjorde det och så vidare. [...] Det är ett arbete vi har att göra nu helt enkelt.

Reportern frågade sedan vad det innebar för FM att hundar de köpt kostat upp till 20 gånger mindre än de betalat i tidigare led. Bland annat sa pressekreteraren följande.

Ja, men, det säger ingenting mer än att den kostnaden, vi betalade en viss summa för, för en viss hund och det gjorde vi vid det givna tillfället. Vad den kostade innan det, det kan inte, jag kan inte ha någon uppfattning om det. [...] Jag tänker inte recensera eller kommentera det ytterligare, jag kan bara konstatera att, att vi har betalat ett visst pris vid ett givet tillfälle utefter en given bedömning som vi [...] gjort just då. Och återigen, vi tittar ju på det här nu, vi går ju tillbaks och tittar på de här nu, vad fattades för beslut, hur kom vi fram till de här besluten, hur ska vi göra i framtiden om vi har behov av att köpa in ytterligare hundar och det är ju så att de hundar, återigen, som köpts in har ju återigen bedömts hålla det priset, alltså de, att det har varit ett rimligt pris. Jag har ju svårt att tro att vi skulle köpt in hundar som vi tyckte var, där priserna var orimliga.

Reportern frågade sedan var inom FM bedömningen om vad som ansågs vara ett rimligt pris för hundarna gjorts. Pressekreteraren svarade att det var just det som FM:s utredning skulle få visa då de behövde gå tillbaka och undersöka var besluten togs och vem som tagit dem. Han sa även att de uppgifter som fanns visade på att priserna hundarna köpts för var rimliga.

Programmet avslutades med att en av reporterna frågade sig hur det kom sig att FM inte utannonserade någon offentlig upphandling och sa att pressekreteraren inte kunde svara på det. Reportern upprepade att det var en av frågorna FM skulle kolla närmare på och sa att det pågick ett arbete på FM:s högkvarter där de utredde vad som hänt och vilka ytterligare åtgärder FM behövde vidta.

ANMÄLNINGARNA

Programmen har anmälts av bland annat A och B. Anmälarnas skrivelser har varit omfattande och detaljrika. Nedan sammanfattas anmälarnas kritik.

Valet av medverkande

Anmälarna anser att *Kaliber* gav privata aktörer med egenintresse i frågan status som sakkunniga. Genom att argumentationen i programmen var uppbyggd kring vad dessa sagt var programmen partiska och vilseledande. *Kaliber* gav de negativa rösterna en mycket stor plats i programmen och undvek konsekvent att ifrågasätta uppgifter de lämnade. *Kaliber* har smutskastat FM:s hundavel och enskilda personer.

Trots att FM informerat om att det finns två olika läger inom den svenska polishundsverksamheten redovisades inte detta. Det framkom inte att de poliser som kom till tals i programmen uteslutande hade ledande befattningar inom hundtjänsten och att de, antingen själva eller genom anhöriga och vänner, säljer hundar till Polisen.

Uppfattningen att FM:s avel varit misslyckad

B är i sin anmälan kritisk till att varken de påtagliga avelsframsteg som FM gjort eller det omfattande forskningsarbete som bedrivs i anslutning till uppfödningen nämndes. Han anför även att det sades att endast en femtedel av hundarna blivit tjänstehundar, en uppgift som kraftigt avviker från den han lämnat i intervju. B fann, efter kontakt med reportrarna, att Sveriges Radio (SR) haft tillgång till ett register som inte var uppdaterat varför han sände över en korrekt sammanställning dagen efter. Trots att SR haft tillgång till korrekta uppgifter redovisades i program tre och fem den felaktiga statistiken.

Hundexperten

Några anmälare kritiserar den så kallade hundexpertens medverkan i programmen. De anser bland annat följande.

- Hundexperten saknar formell utbildning i såväl militära tjänstehundar som avel och det var tio år sedan han anlätades av polishundtjänsten som utbildare.
- Det borde framkommit att han är utställningsdomare och uppfödare av schäferhundar samt att han är anställd av det försäkringsbolag som förekom i programmen.
- Det borde framkommit att hundexperten och A sedan en lång tid tillbaka har en fejd med varandra.

Priset på hundarna

Gällande priserna på de hundar FM köpt anför anmälarna sammanfattningsvis att lyssnarna felaktigt leddes att tro att det var den danske mellanhanden som satt prisbilden för dessa samt att FM betalat överpriser för dem.

Anmälarna framhåller bland annat följande vad gäller hundarnas priser.

- Vuxna dresserade hundar är sällan ute till försäljning med undantag för högt meriterade tävlingshundar som oftast är hanar. Priset på dessa sätts utifrån det förväntade antal parningar hunden kan tänkas få och priser runt 1 miljon kronor har förekommit. Någon liknande marknad för omeriterade vuxna blivande avelstikar har inte förekommit.
- Privata uppfödare köper nästan aldrig vuxna avelstikar. Värdet på en sådan hund skattas för varje specifik individ utifrån temperament och familj. Då det saknades en marknad för sådana tikar hamnade de första djuren FM köpte in, alla från svenska uppfödare, på en jämförelsevis hög prisnivå. Även kritiken mot avelsprogramet som fanns bidrog till de höga priserna.
- Bland annat D sålde tio tikar till FM för runt 200 000 kronor styck. Totalt köptes 18 tikar i Sverige för liknande summor. I och med detta var marknaden etablerad och kommande säljare medvetna om vilka priser de kunde begära för sina hundar.
- När FM började köpa in avelstikarna fanns redan lokaler och anställda för att driva kenneln på plats. Förseningar i rekryteringen av tikar skulle få allvarliga konsekvenser. Detta motiverade, för att få fram rätt antal och sorts hundar, ett attraktivt pris.
- Kostnaden för inköpen av tikarna översteg aldrig den summa som budgeterats för ändamålet. När det gäller färdigdresserade tjänstehundar som säljs på den globala marknaden kostar de 400 000 kronor.
- Lyssnarna gavs felaktiga uppfattningar, dels om vad det kostar att få fram kvalificerade tjänstehundar, dels om att det går att köpa kvalificerade avelshundar till samma pris som ett normalt valppris, något som är orimligt. A påpekade de orealistiska prissättningarna i sin intervju med *Kaliber*, detta togs dock inte med i programmet.
- Även hunduppfödaren som hörs i avsnitt två har sålt hundar till höga priser till FM innan de började köpa in hundar från Europa.
- 20 av de tikar som köptes in av FM var vid inköpstillfället parade och dräktiga, något som motiverade ett avsevärt mycket högre pris, detta redovisades av FM men nämndes inte i programmen.

Försäkringar

Vad gäller försäkringsbolagets värdering av hundar anför anmälarna sammanfattningsvis följande.

- Det framkom inte att försäkringsbolaget endast försäkrar privatägda hobbyhundar. Det framgick inte heller att det inte finns några kvalificerade tjänstehundar inom FM, Polisen eller tullen som är försäkrade.
- Värderingsexperten värderade en färdig tjänstehund till mellan 40 000–80 000 kronor, detta är vad Polisen betalar för utbildade hundar som köps in från privatpersoner. En färdigutbildad polishund har ett beräknat värde om 300 000–500 000 kronor.

- De hundar som ska avla fram kvalificerade tjänstehundar bör rimligen värderas till minst lika höga belopp som de bruksdjur de producerar oavsett dess meriter. Dessa uppenbara omständigheter borde framgått.

Respekt för privatlivet

Anmälarna anser att granskningen måste betecknas som ett karaktärsmord samt grovt förtal av A samt att det framstod som att A agerat oegentligt och utnyttjat sin ställning genom att bland annat ta del av vinsten från försäljningen av hundar.

A anför att granskningen innebar en häxjakt av honom och att *Kaliber* smutskastat honom. A har fått lida privat på grund av granskningen då folk fått uppfattningen att han begått tjänstefel. FM:s internrevisorer har granskat frågan och konstaterat att varken FM:s hundavel, A eller FHTE:s personal gjort sig skyldiga till några felaktigheter.

Genom de svar på frågor samt genom de handlingar *Kaliber* tagit del av har A:s position och ansvar inom FM stått helt klart och det måste ha framgått att han inte fattar beslut om inköp av hundar, vare sig om vilka hundar som ska köpas in eller vad FM ska betala för dem. Trots detta har *Kaliber* valt att hänga ut A som grund till en mycket orimlig historia som målas upp.

Trots att A ombetts kommentera vissa citat har hans kommentarer inte tagits med i granskningen, med hänvisning till att FM inte velat ge ytterligare kommentarer.

Övrigt

Utöver vad som framkommit ovan anför anmälarna även följande.

- D antydde att han själv avslutat sitt samarbetsavtal med FM på grund av etiska skäl då han, underförstått, bjudits in av A att delta i det lukrativa upplägget med den danske uppfödaren. Avtalet upphörde i själva verket av andra skäl.
- Lyssnarna förleddes att tro att A förlorade sin auktorisation som domare i tävlingsgrenen IPO på grund av oegentligheter i FM:s mentaltester. Det berodde på andra omständigheter.
- En anmälare kritiserar att det vid flera tillfällen uppgavs att FM inte velat svara på fler frågor. Det stämmer såtillvida att man inte velat delta i fler intervjuer. *Kaliber* har dock fått svar på frågor samt kommentarer rörande programmets innehåll före sändning.
- En anmälare kritiserar innehåll på SR:s webbplats.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SR anser att programmen överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet samt bestämmelsen om respekt för privatlivet. SR anför sammanfattningsvis följande.

Kaliber är P1:s program för grävande journalistik. I de fem anmälda avsnitten granskades FM:s avelsprogram för schäfrar och fokus i granskningen låg på de inköpta hundarnas kvalitet och pris.

Opartiskhet och saklighet

Valet av medverkande

I samtliga program kom så väl kritiker som ansvariga och representanter från FM till tals och berättade hur de ser på verksamheten. FM fick mycket utrymme att ge sin bild samt förklara och bemöta den kritik som framfördes. I serien intervjuades FHTE:s chef, C, dåvarande avelsansvarig, B, samt testansvarig, A. Det var C som beslutade att A skulle medverka och de båda intervjuades tillsammans och vid samma tillfälle. C meddelade i september att inga fler intervjuer skulle ges. Frågor ställdes trots det fortlöpande till C och A när det var viktigt att de fick ta del av nya uppgifter och kritik som framkom under granskningens gång. De ville vid dessa tillfällen inte ge någon ny intervju, men besvarade vissa nya frågor skriftligt. Dessa svar redovisades i programmen. I det sista avsnittet medverkade FM:s högkvarters pressekreterare eftersom FHTE den 1 november meddelat att eventuella frågor därefter skulle gå via högkvarteret.

SR har varit i kontakt med en lång rad poliser med olika positioner inom myndigheten. Nästan alla vittnade om brist på hundar, vilket också är uppgifter som tidigare förekommit i media. Den polis som hördes i programmet har anskaffningsansvar för Nationella polishundtjänsten och har således en helhetsbild av hur det ser ut med tillgången på tjänstehundar i Sverige. Även chefen för Nationella polishundtjänsten intervjuades. Denne delade den anskaffningsansvarigas uppfattning om att FM inte lyckats leverera det antal hundar som var tänkt. FM fick bemöta också denna kritik.

Angående en anmälares uppgifter om att de intervjuade poliserna har sålt hundar till Polisen har redaktionen i handlingar från Polisen hittat en hund som sålts av hustrun till den anskaffningsansvariga vid Nationella polishundtjänsten. Hunden såldes för 40 000 kronor år 2008. Då det är fråga om en hund och försäljningen skedde fyra år innan Polisens samarbete med FM inleddes, bedömdes detta inte vara relevant för den anskaffningsansvarigas medverkan. Det här är inte heller något som förts fram av FM:s representanter när de bemött kritiken.

Hundexperten

Hundexperten presenteras som internationell bruks- och utställningsdomare,

han har jobbat som lärare och instruktör på Polishögskolan och Rikskriminalpolisens hundverksamheter, utbildat tjänstehundar och tävlat på hög nivå. Detta är kunskaper och erfarenheter han samlat på sig över tid.

FM fick möjlighet att bemöta hundexpertens kritik. FM sa då att de haft väldigt lite kontakt med honom och därför hade svårt att uttala sig om hans kompetens. FM nämnde inte heller någon konflikt mellan någon av myndighetens tjänstemän och hundexperten.

Uppfattningen att FM:s avel varit misslyckad

FM fick genomgående uttala att de är nöjda med avelsprogrammet. När SR granskade siffrorna så var det emellertid tydligt att FM inte nådde upp till FM:s och Polisens målsättning av leverans av hundar till Polisen. Enligt FM:s hundregister syntes inte heller någon förbättring över tid av antalet hundar som de facto gått i tjänst (fram till 2014 eftersom det inte är säkert att hundar som är födda senare än så har hunnit tränas klart).

B sa i en intervju att upp till 50 procent av hundarna blivit tjänstehundar, och skickade ett register till redaktionen som innehöll andra siffror än de officiella register redaktionen tidigare fått del av. Enligt honom hade cirka en fjärdedel av hundarna blivit godkända. Mejlet avslutas med formuleringen ”Bifogad statistik bygger på den tidigare avelsansvariges arbetskopior av hundregistret”. Eftersom B inte längre arbetar vid FM kontrollerade redaktionen med myndigheten vilka siffror som skulle användas. FM menade i mejl att de officiella register SR fått ut var de korrekta.

Försäkringar

Ett försäkringsbolags expert på värdering av hundar intervjuades i serien. För att få en oberoende bild av värdet på hundar så gjordes intervjun utan att värderingsexperten fick kännedom om vad som granskades. Vid intervjun kände hon alltså inte till att det handlade om FM. Försäkringsexperten redogjorde för vad omeriterade hundar är värda och vad tjänstehundar är värda. Försäkringsbolaget uppgav att de försäkrar bland annat polishundar och är den största aktören på djurförsäkringsmarknaden. Det var därför ett naturligt val att vända sig till det bolaget för värderingsexpertis.

Värderingsexperten gjorde bedömningen att tjänstehundar hos till exempel Polisen är värda mellan 40 000 och 80 000 kronor. Detta ligger i linje med vad Polisen betalar för de hundar de köper in och framgår av förteckningen över myndighetens samtliga inköpta hundar mellan åren 2006–2016.

Priset på hundarna

FM har givits möjlighet att svara på vad som motiverade priserna på hundarna. Argumentet som anmälarna för fram, att en del av hundarna var dräktiga, har inte anförts tidigare, vare sig under de intervjuer som gjorts med FM:s

företrädare eller i de mejlsvar redaktionen fått på frågan vad som motiverat de höga priserna. Av materialet från FM framgår inte heller någon prisskillnad på det fåtal hundar som angivits som dräktiga på fakturorna och hundar som inte varit dräktiga. Tvärtom kunde en av de dyraste hundarna överhuvudtaget inte bli dräktig. Om man till exempel ser till de 25 dyraste hundarna så har endast två av dem angivits som dräktiga vid inköpet. Det finns alltså inget fog för att påstå att FM skulle ha betalat mer för dräktiga hundar.

I serien redovisades det vad hundarna som FM köpt in kostat i tidigare led. Det har inte funnits anledning att misstänka att det underlag från Tyskland som SR tagit del av ska ha varit förfalskat. Detta är inte heller ett argument som FM framfört när redaktionen sökt bemötande.

Gällande uppgifterna om mellanhanden anförde FM till en början att det inte fanns några underlag som kunde styrka uppgifterna om att hundar sålts billigare i tidigare led, något som, vid den tidpunkten var korrekt. När *Kaliber* väl fick fram underlag ville dock varken C eller A ställa upp på intervju. Istället gav de skriftligt svar där de uppgav att de följt ”marknadsekonomiska principer”.

Kaliber begärde ut fakturor för samtliga hundar som FM köpt in. Då många fakturor gällrats ut på grund av ålder gick det dock inte att få kompletta uppgifter om samtliga hundar. SR har därför bara haft tillgång till faktura och prisuppgift för en hund såld av D. Då priset på den aktuella hunden var samma som snittpriset fick D kritiska frågor om detta. När det gäller frågan om D satt prisnivån för de inköpta hundarna är den framförd först genom anmälan. Den principiella frågan om varför han är kritisk mot vad FM betalat när han själv sålt hundar till dem i samma prisklass, förblir dock densamma oaktat om det handlar om en eller flera hundar.

Kaliber har tittat på priserna för de hundar som FM köpte in som avelsdjur för att föda fram valpar, inte priserna för färdigutbildade tjänstehundar. De var vanligtvis unga och saknade högre utbildningsmeriter. I vilken utsträckning investerad tid och pengar leder till en faktisk ökning av marknadsvärdet på tränade hundar i tjänst har inte varit föremål för den här granskningen.

Övrigt

Uppgiften om att A stängdes av i två år som tävlingsdomare hade inte med hundavelsprogrammet att göra. Det som nämndes är den konflikt som uppstod mellan SKK och FM. Den hade sin grund i att SKK ansåg att FM hade fuskat med mentaltesterna på hundarna de avlat fram. Det ledde till att A, som ansvarig tjänsteman för testerna på FM, stängdes av som internationell representant för SKK inom den internationella hundorganisationen FCI. Här fanns en tydlig koppling mellan tjänsteutövandet på myndigheten och det privata uppdraget för SKK. Båda sidors ståndpunkter redovisades i programmet där A menade att det

här var en del av en smutskastningskampanj mot honom personligen och att FM inte fuskat med några tester.

A:s uppgifter om ej ändrade eller felaktigt vinklade svar stämmer ej. Inför varje program skickade redaktionen citat och sammanhang till samtliga medverkande. Efter påpekanden har formuleringar ändrats, likaså urval och citat och text. Sammantaget har *Kaliber* således på ett tydligt sätt låtit A komma till tals och givits möjlighet att komma med ändringar och korrigeringar.

I ett pressmeddelande från den 2 december 2017 konstaterade FM att de själva gjort en granskning där de inte funnit några oegentligheter. *Kaliber* har bett om underlag för denna utredning men fått till svar att något sådant inte finns. Detta redogjordes i *Ekot* den 8 december 2017 och i *Kaliber* den 12 februari 2018. Av en internrevision som offentliggjorts efter att *Kaliber* sänt sista avsnittet för säsongen framgick att priserna inte ansetts vara oskäligen och att ingen anställd hade funnits ha begått några oegentligheter. Rapporten konstaterade vidare att styrning och kontroll inom FHTE fungerar väl, men rekommenderade också att FM utreder hur upphandling och inköp ska gå till i framtiden, vilket är en av de delar som programserien granskar. Även innehållet i revisionsrapporten redovisades den 12 februari 2018.

Respekt för privatlivet

A är yrkesofficer med kaptensgrad som tjänstgör på FHTE där han presenterades som testansvarig och anskaffningsansvarig samt på senare tid som testledare. Han har ensam testat och lämplighetsbedömt i stort sett samtliga hundar som FM fött fram inom hundavelsprogrammet. Det innebär att han haft det avgörande inflytandet över vilka hundar som godkänts för tjänst och vilka som slagits ut. I sin befattning som testansvarig har A företrätt FHTE utåt när det gäller hans ansvarsområde, t.ex. gentemot fodervärdar, uppfödare och andra. Han har också haft en nyckelroll i inköp av hundar, inköp som skett genom hans personliga kontakter och som har godkänts av chef på FM.

A menade under inspelningen av programmen att han inte är testansvarig utan testledare. Att han ändå titulerats testansvarig bygger bland annat på dokumentation SR inhämtat samt att han presenteras som testansvarig för allmänheten när myndigheten rekryterat personal.

FM har använt A:s personliga kontaktnät för att hitta de avelstikar som köptes in. Hundarnas mentalitet har testats av A före inköp. Tillsammans med veterinär har han skött beredningen och föreslagit beslut angående inköp av avelshundar. Han har även, enligt FM:s internrevision, varit en av de som diskuterat pris med leverantörerna.

Privat driver A en välrenommerad kennel. Han har även en mängd hundsportsrelaterade titlar och utmärkelser och är en välkänd person inom såväl civil som militär hundverksamhet i Sverige med stort inflytande på båda dessa områden. Inom hundsporten är han ett tungt internationellt namn, som har haft flera inflytelserika uppdrag.

Under den intervjun *Kaliber* genomförde gemensamt med FHTE:s chef C och A fick A föra enhetens talan. A har frivilligt medverkat i öppna intervjuer och på bild. Han har inte vid något tillfälle sagt att han inte ville medverka, tvärtom har han i korrespondens före publicering ytterligare fört diskussion med reportrarna om förtydliganden och kompletteringar av svaren som gavs vid själva intervjutillfället eller som har korresponderats skriftligen efter den intervju som gjordes.

Kaliber har inte påstått att A har begått tjänstefel, brutit mot några lagar, begått brott eller gjort sig skyldig till oegentligheter. Det som granskades var hur inköpen av hundarna till myndighetens avelsprogram gått till samt resultatet av uppfödningen.

En av Sveriges främsta experter i förvaltningsrätt medverkade och uttalade sig om risken för jäv när det gäller FHTE:s användande av A:s personliga kontakter. Det är dock inte en kriminell handling. Kritiken får bemötas och det framkommer i programmet att ledningen ställer sig helt bakom A. Det är C som får bemöta uppgifterna om att reglerna om offentlig upphandling inte skulle ha följts. I granskningen redogjordes också för priserna för de inköpta hundarna och hur inköpen har gått till. I det sammanhanget fick både A, dåvarande avelsansvarige B och chef C bemöta kritik och ge sin syn på varför priserna sett ut som de gjort och hur resultaten av inköpen blivit.

Mot bakgrund av ovan har ett eventuellt intrång i A:s privatliv varit motiverat med hänsyn till allmänintresset.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SR ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (8 § i sändningstillståndet). Dessa skyldigheter innebär enligt

granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet.

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag, antingen genom att den kritiserade själv medverkar eller genom att en kommentar från honom eller henne redovisas.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

SR ska före sändning av program så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmet (14 § andra stycket i sändningstillståndet).

Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

SR ska respektera den enskildes privatliv i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat (16 § i sändningstillståndet).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden tillämpar bestämmelserna i radio- och tv-lagen och i programföretagens sändningstillstånd. Det ingår inte i nämndens uppgifter att pröva frågor om förtal, trakasserier eller textinformation på ett programföretags webbplats. Anmälarnas kritik i dessa delar lämnas därför utan åtgärd.

Delar av anmälarnas kritik är riktad mot argument och påståenden som SR fört fram i sitt yttrande i ärendet. Nämndens bedömning begränsas dock till de uppgifter och förhållanden som skildrades i programmen.

Opartiskhet och saklighet

Programmen var en granskning av Försvarmaktens (FM) statliga hundavelsprogram. Fokus låg på vad hundarna som FM köpt in till aveln kostat, vilken kvalitet de haft samt om de värderats till rimliga priser. En sådan granskning ligger väl i linje med SR:s uppdrag. Programmens utgångspunkt medför därför inte i sig att de strider mot kravet på opartiskhet. Det framgick att det uppstått konflikter på grund av FM:s hundavel samt att det råder olika uppfattningar om vad som var ett rimligt pris för de aktuella hundarna. Mot den bakgrunden och

av vad som i övrigt framkommit i ärendet kan nämnden inte finna att det gavs en missvisande bild av de inköpta hundarnas värde.

I programmen medverkade en rad olika personer, däribland representanter för FM. SR har enligt nämndens praxis stor frihet att bestämma vilka som ska medverka och intervjuas i programverksamheten. Därutöver kan kraven på opartiskhet och saklighet ställas lägre för uttalanden av så kallat tillfälligt medverkande. FM fick genomgående omfattande möjligheter att i programmen ge sin bild av händelser samt förklara hur och varför kritiserade beslut fattats. Nämnden kan inte finna att det krävdes ytterligare bemötande från FM eller någon annan part i programmen. Nämnden anser därmed att programmen inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet i dessa delar.

Vad anmälarna i övrigt anför, bland annat gällande statistiken om hur många tjänstehundar som producerats, har klargjorts genom SR:s yttrande eller har inte varit av sådan betydelse för framställningen att de medför att programmen strider mot kraven på opartiskhet eller saklighet.

Respekt för privatlivet

Nämnden har förståelse för att programmen kan ha medfört obehag för A. I den mån det uppkommit något intrång i A:s privatliv var det dock motiverat med hänsyn till allmänintresset i att rapportera om förhållandena kring försvarsmaktens avelsverksamhet för schäferhundar, särskilt som den innefattar användandet av allmänna medel. Vid den bedömningen har nämnden även beaktat den framträdande position som A har inom den militära hundverksamheten och att A själv medverkade i programmen och genomgående fick bemöta den kritik som framkommit. Programmen strider därmed inte mot bestämmelsen om respekt för privatlivet.

Detta beslut har fattats av Malin Bonthron, Clas Barkman, Berivan Yildiz, Staffan Dopping, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt och Kristina Åberg efter föredragning av Jenny Grass.

På granskningsnämndens vägnar

Malin Bonthron

Jenny Grass

Originalhandling med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.